

КУЛІ-ІВАНЧЕНКО КСЕНІЯ КОСТЯНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК СТРИМУЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

З одержанням незалежності Україна рухається по своєму власному шляху розвитку, проголосивши будівництво дійсно демократичної, соціальної, правової держави. Складність і трагізм зробленого вибору системно списуються на відсутність досвіду державного будівництва, на незнання або не розуміння особливостей розвитку ринкових відносин. Ейфорія незалежності призвела до роздутої системи пільг і до недостатці державних коштів для їхнього забезпечення.

Тому у наш час одним із головних напрямів подальшого розвитку демократії у сфері, яка багато років випадала з системи ефективного правового регулювання, є розвиток системи соціальних прав людини. Відповідно проявом соціальної політики Української держави слід вважати закріплення в її Основному Законі системи соціально-культурних прав і свобод громадян. Зміст цих прав і свобод, висвітлення їх значущості та послідовний захист з боку держави, боротьба з негараздами в екологічній сфері, послідовна діяльність щодо ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи – все це є яскравим прикладом соціального спрямування діяльності нашої держави, соціальної орієнтації її політики.

На жаль, і зараз вітчизняне правове регулювання ще набагато відстає від регулювання таких же самих питань у країнах Західної Європи. Хоча основні соціальні права і закріплені в Конституції України, а окремі з них конкретизуються чинним законодавством, практичний захист цих прав бажає кращого, а головне – відповідного ставлення до цих прав і свобод як до одних з найважливіших.

Взагалі, в юридичній літературі не існує єдності що до того, які права слід відносити до соціальних. Уявляється доцільним дотримуватися такого підходу до класифікації соціальних прав, при якому вони чітко розмежовуються залежно від сфери їх здійснення. Відповідно до такого підходу до соціальних прав ми відносимо: право на достатки життєвий рівень для себе і своєї сім'ї; право на соціальний захист; право на житло; право на охорону здоров'я; право на отримання соціальних пільг, дотацій та компенсацій.

Соціальні права належать до другого покоління прав людини, їх забезпечення є позитивним обов'язком держави та залежить від її економічної спроможності. Інакше кажучи, підставою обов'язків держави є розуміння того, що держава встановила певний позитивно-правовий режим використання ресурсів суспільства, який об'єктивно має вади, і це потребує втручання (регулювання) держави у сфері перерозподілу.

Зростання соціальної напруженості, політичні кризи, пандемія COVID-19, а також військові дії, що відбуваються в Україні наразі, призводять до руйнування системи соціального захисту. Тому соціальна політика у цей період вимагає від держави програм здебільшого морального та гуманістичного змісту й особливо щодо захисту дітей. Крім того, за будь-якої економічної спроможності держави, рівня економічної стабільності чи соціально-економічної моделі соціальні права дітей повинні мати пріоритетне значення в Україні.

У розумінні змісту державно-правового механізму щодо забезпечення соціальних прав дітей має значення визначення їх рейтингу. Відповідно до цього зазначені права можна поділити на загальні й спеціальні. Загальні соціальні права дітей, передбачені Конвенцією ООН про права дитини і яку ратифікувала Україна у 1991 р., знайшли відображення в українському законодавстві. Це, зокрема, права на: користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я та засобами лікування хвороб і відновлення здоров'я; освіту; користування благами соціального забезпечення, захист від економічної експлуатації [1].

Соціальні права, що належать певній категорії дітей, потрібно розуміти як спеціальні. До них можна віднести право дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на забезпечення впорядкованим соціальним житлом протягом місяця у позачерговому порядку у відповідних закладах для таких дітей, дитячому будинку сімейного типу, прийомній сім'ї тощо, право на безплатний медичний огляд таких дітей двічі на рік, а також на медичне обслуговування у межах, не нижчих за мінімальні соціальні стандарти, та інші [2].

Звідси, важливою умовою розбудови соціальної державності в Україні є створення реально діючої системи гарантій та досконалого механізму юридичних засобів здійснення та захисту прав і свобод людини з метою забезпечення фактичної реалізації принципу свободи, соціальної справедливості, рівності та моральності. Адже сьогодні, в умовах воєнного стану, саме рівень забезпечення (в першу чергу, юридичними засобами) прав і свобод людини є визначальним показником рівня гуманізму, цивілізованості, культури будь-якого суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 31.05.2022).
2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 31.05.2022).

Ключові слова: соціальна держава, соціальна політика, соціальні права, права людини, права дитини.

Key words: social state, social policy, social rights, human rights, children's rights.